МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Матеріали і тези X Міжнародної конференції молодих учених та студентів (18-19 жовтня 2024 р.)

1 том

ОДЕСА 2024

УДК: 37+78+792.8+008-021.1

Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства. Матеріали і тези X Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 18-19 жовтня 2024 р.). — Т.1. — Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2024. — 341 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Протокол № 4 від 31.10. 2024 р.

Рецензенти:

Мартинюк Тетяна Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри-професор кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі;

Білова Наталія Костянтинівна, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри музично-інструментальної підготовки Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

Матеріали і тези друкуються в авторській редакції.

Технічний редактор Ганна РЕБРОВА

©Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2024

музикування приховує в собі величезні музично-терапевтичні резерви. У вільному просторі імпровізації, за відсутності будь-яких оціночних суджень, сучасні діти можуть вільно виражати свої почуття, страхи та переживання через музику.

В процесі елементарного музикування, яке невід'ємно пов'язане з рухом, у дітей розвиваються не лише музичні здібності, а й відчуття часу і простору, вміння фантазувати, навички роботи в команді, лідерські якості, емоційний інтелект, відповідальність. Окрім цього, елементарне музикування є найкращим методом формування довільності таких пізнавальних процесів, як сприйняття, мислення, пам'ять, уява, увага.

Щоб виховати творчу особистість, необхідно розвивати творчий потенціал дитини, плекати творчі здібності, бо це буде корисним не тільки в процесі музикування. Творча людина діє не по інструкції, їй не потрібні чужі судження, вона має внутрішню свободу, шукає, пропонує, відкриває, продукує. Все це можливо виховати в дитині за умови правильно організованих занять з елементарного музикування за системою Карла Орфа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Якименко Ю. І. Орф-педагогіка: інтеграція музичного мистецтва з іншими навчальними дисциплінами / Учитель початкової школи/: науково-методичний журнал. – №2, 2020. – с. 14-17.

2. Підготовка майбутнього учителя початкової школи до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін : Колективна монографія. Вінниця, 2021. 246с.

3. Орф-підхід у розвитку креативності: шляхи інтеграції в сучасну мистецьку освіту: зб. матеріалів ІІ Міжнародної науково-практичної конференції. 17 березня 2019 року, м.Київ / за аг.редакцією К.В.Завалко. – Чернігів: ПАТ «ПВК» Десна», 2019 - 68с.

4. Завалко К.В., Музична педагогіка: інноваційно-психологічний аспект / К. В. Завалко. Навчально-метод. посібник – К.: ЦУЛ, 2020. – 181 с.

Ніна БЕГАС,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

ФОЛЬКЛОРНА СПАДЩИНА ПОДІЛЛЯ ЗИМОВОЇ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНИХ МИСТЕЦЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Духовна культура українців – це той скарб, який ми несемо від покоління до покоління і оберігаємо як святиню, передаючи нашим дітям. В умовах війни кожен із нас ще більше усвідомив про важливість збереження української культури та тих традицій, які ще жили кілька десятків років тому,

а саме пісенний фольклор, не як сценічний варіант, а спосіб життя наших предків. Це той нерозривний зв'язок поколінь від давніх часів до сьогодення.

Щоб пізнати основи старосвітських українських свят, сліди яких криються в темрявах української старовини, належало б дослідити етнокультурні первні, що склалися на ці свята. Основні задатки цих свят переходили свою культурно-історичну еволюцію, укладалися в культурні верстви, зберігаючи своє коріння з давніх часів доби палеоліту, мезоліту.

Найбільшими популярним народними святами зимової календарної обрядовості є Коляда, Різдво, Щедрий Вечір. Фольклор зберіг цікаві архаїчні пісенні описи, пов’язані з Різдвом-Колядою. Давні сюжети оспівуються у народних піснях зимової календарної обрядовості, які збереглись до наших часів – колядках та щедрівках.

Колядки – зимові пісні, призначені господарю, господині, хлопцеві, дівчині, дитині. З такого різновиду та кількості звернень до конкретної особи яскраво прослідковується ціннісний концепт родинних стосунків та поваги [1, с. 144].

Із спогадів старожилів, записаних під час етнографічних експедицій, пригадуємо: «Колядувати та щедрувати ходили гуртом. Навіть були окремі ватаги: хлопці йдуть окремо, дівчата окремо, дорослі окремо, діти також. Найвеселіше було, коли господарі пригощали варениками, а дівати їх були нікуди і хлопці запихали їх просто у кишені, а морози тоді були такі сильні, що допоки додому прийдеш, всі вареники у кишенях і позамерзають» [2].

Відомий дослідник народної творчості Ю. Федькович зазначив: «співаючи пісень про Ко-Ладу, які перейшли до нас із давніх часів, ми повинні поважати, бо так роблять усі чесні народи, аби свою старовіччину не забути» [3, с. 7].

Щедрівка - слово українського походження, це щедрі побажання рідним і близьким, щедре частування гостей і в давнину виконувались навесні.

В найдавніших текстах відображено світоглядні уявлення наших пращурів про створення світу та його першопочатки. Основними образами у творах цієї групи виступають море, острів-камінь, світове дерево, птахи, три сили світу — сонце, місяць, дощ тощо [4, с. 69].

Заграло море в неділю рано, Дажбоже.(звучить після кожного рядка)
А на тім морі сосниця стоїть, на тій сосонці три голубоньки.
Три голубоньки радоньку радять, радоньку радять як світ сновати.
Що перший голуб в море упірнав, виніс він з моря золотий камінь.
Що другий голуб в море упірнав, виніс він з моря сріблянний камінь.
Що третій голуб в море упірнав, виніс він з моря мідяний камінь.
Що з золотого сонце постало, а з срібляного місяць зродився.
А з мідяного зірки постали. Так нам сталося ясне небонько, Дажбоже. [5, с. 74].

Серед найпопулярніших родинних персонажей, який оспівується у колядках та щедрівках – це господар. Отримавши дозвіл від господаря,

починали щедрувати. До прикладу, у щедрівці записаній на Вінниччині, с. Маянів, Тиврівського р-н., прослідковуємо звернення до господаря, з повагою та шаною:

«Не прогнівайся, пане господарю,
Я до тебе йду-йду,
Застеляй столи тонким білим обрусом,
Бо й буде в тебе Ясен Світ за столом.
Ой де узялись тріє-тріє три царі.
Ой всі ж три вони Богу миру мирували.
Ой а перший цар кадильницю готує.
Ой а другий цар свічу ясну готує.
Ой а третій цар золотую квітку дарує.
Ой то не квітка, то світлеє Різдво,
Ой щоби було всьому миру радісно [6]

Прояв поваги та шанобливого ставлення до господаря прослідковується і в інших прикладах у власнодосліджених пісенних зразках зимової календарної обрядовості:

«Прилетіла ластівочка сіла собі край віконця,
Тай начала щебетати, господаря викликати.
Вийди-вийди пан господар, подивися на кошару,
Баранчики круторожкі вибрикають по дорожці.
А ягнички-карнаушки вашим дочкам на кожушки! [6]

Відіграє важливу роль соціально-психологічний вимір – зв’язки між учасниками-щедрувальниками та господарями, соціокультурні аспекти впровадження пісенних звичаїв та традицій, шляхом віншування, живе спілкування із додаванням співу, можливо навіть і гри на інструментах, адже досить часто пісні супроводжувались народними, музичними інструментами: бубон, скрипка, сопілка, козобас, тощо.

Звернення із віншувальним характером не лише до господаря, а й до його дітей прослідковуємо і ще в одній автентичній щедрівці із Донеччини, с. Новомиколаївка, Слов’янського р-н.: «Защебетала, гей ластівонька»: «до господаря так промовляла: сини у тебе сильні та дужі, дочки у тебе, як красні ружі», що вказує на велику повагу та високо-інтелектуальний етикет між українцями.

Защебетала, гей ластівочка:
На щедрий вечір, на добрий вечір! (повтор після кожної стрічки)
До господаря так промовляла:
Сини у тебе сильні та дужі,
Доньки у тебе, як красні ружі,
Столи у тебе все із дубочку,
На них голубці та ще й квасочку.
Тебе віншуєм із Новим роком,

Із Новим роком, на многі літа! [7, с. 68].

Досить спірною згідно жанрової класифікації є щедрівка дівчині: «А в нових сінях помальовано», записана під час фольклорної експедиції у Могилів-Подільському районі, на Вінниччині. Дехто із дослідників відносить її до весільного жанру, проте ми записали її у свідків, які роками виконували цю пісню під час новорічно-різдвяних свят. У ній простежуємо пестливу форму звертань до дівчини, як і в попередніх колядках: «гречная пана», «панна Ганнуся», яка все підготувала до свят, на що вказує назва самої щедрівки: «А в нових сінях помальовано». Комунікативну роль відіграють батьки дівчини, які прийшли до неї, так би мовити «на оглядини». Через те і часто цю щедрівку ототожнюють із весільною піснею: «Прийшов до неї батенько її, прийшла до неї матінка її».

Цікавим є рефрен-приспів: «Ой рано, ой рано вино зелено, зело зелено», який повторюється після кожного куплету і повертає слухача до глибини віків в той період, коли щедрували навесні, адже «зело зелене» взимку малоймовірно може бути.

А в нових сінях помальовано.

Ой, рано, ой рано вино зелено, зело, зелено (повторюється після кожного куплету)

Хто їх малював? Гречная пана.

Гречная панна, панна Ганнуся.

Прийшов до неї батенько її.

Прийшла до неї матінка її [8].

Отже, під час дослідження та розкриття теми: "Фольклорна спадщина Поділля зимової календарної обрядовості як основа національних мистецьких цінностей» ми виявили на власнодосліджених зразках подільської пісенної календарної обрядовості зимового циклу красу та духовність українського народу як втілення величної та мудрої нації, яка відома на весь світ народними піснями; розкрили значення та різновиди колядок, щедрівок, віншівок; узагальнили знання про традицій та обряди як невід'ємну складову української культури.

На сьогодні існує нагальна потреба у розвитку та вивченні української народної культури не лише через народні пісенні зразки, але й через систему освіти, втілену у програми та навчання, завдяки таким предметам, як: етнопедагогіка, українознавство, етнопсихологія із новими, сучасними проявами для підростаючого покоління. Тому наше завдання передати ці знання та відродити автентичні традицій українців, адже найбагатше і найдуховніше що є у кожної людини, у кожного народу – це його мова, духовність, культура.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лозко Г. С. Українське народознавство. К.: Зодіак-ЕКО, 1995. 368с.

2. Свідчення та запис автора Бегас Н.О., від Боцвіна Сави Терентійовича, 10.09.1926 р.н., с. Маянів, Вінницької області, Тиврівського району.

3. Бегас Н.О., Барцьось В.В., Коваль О.І., Автентичні колядки, щедрівки, віншівки. Вінниця, 2019. 65с.

4. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : у 3 кн., 6 т.. К. : Обереги, 1994. Кн. 1. Т. 1: Зимовий цикл.

5. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу / Ескіз української міфології /. К.: АТ «Обереги», 1992. 88с.

6. Свідчення та запис автора Бегас Н.О., від Колісніченка Володимира Семеновича, 22.09.1932 р.н., с. Маянів, Вінницької області, Тиврівського району.

7. Народні пісні: записи Л. Єфремової. К.: Наукова думка, 2006. 575с.

8. Свідчення та запис автора Бегас Н.О., від Бегас Лідії Степанівни 05.06.1960 р.н., с. Шендерівка, Вінницької області, Могилів-Подільського району.

Ірина БАРАНОВСЬКА,
кандидат педагогіних наук, доцент;
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ПОЛІХУДОЖНЬОЇ ОБІЗНАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА

Сьогодні в педагогіці компетентнісної парадигми для майбутніх учителів мистецтва найвагомішими є компетентності, що охоплюють поліхудожні аспекти їхньої творчої діяльності.

Сутність поняття «поліхудожня обізнаність» (обізнаний – знаючий, підкований, добре ознайомлений) полягає в здатності сприймати, розуміти, оцінювати культурні, соціальні, естетичні, семіотичні контексти мистецьких творів у всій їх різноманітності. Відтак поліхудожня обізнаність майбутніх учителів мистецтва передбачає не тільки широку мистецьку ерудицію та знання з історії та теорії мистецтв, особливостей художньо-образної мови різних видів мистецтв, а й вміння бачити глибину художніх творів та розуміти, як різні види мистецтв взаємодіють між собою в багатогранному культурному просторі та які культурні контексти їх оточують [1].

Поліхудожня обізнаність – важлива якісна характеристика вчителя мистецтв, яка свідчить про рівень його професійних знань, наявність яких визначає його професійну поведінку та формування професійних якостей; вказує на його власну систему цінностей, світоглядну позицію, самостійність у думках та висновках, відкритість до творчого діалогу та культурного саморозвитку.

Якименко Ю.
Елементарне музикування та рух як ефективний шлях всебічного розвитку дитини……...178
Бегас Н.
Фольклорна спадщина Поділля зимової календарної обрядовості як основа національних мистецьких цінностей…….179
Барановська І.
Формування поліхудожньої обізнаності майбутніх учителів мистецтва…..183
Дікенштейн Ю.
Інноваційність культурного та комерційного впливу С. Вандера на музичну індустрію……..184
Коваль, Т., Граб О.
Мистецтво як інструмент збереження національної ідентичності в умовах безпекового середовища……..…187
Лі Сінь
Образність та музична стилістика вокальної творчості Роберта Шумана….188
Каменєва І.
Музикотерапія як засіб збереження психічного здоров'я дітей старшого дошкільного віку…….191
Нечіпоренко О.
Методи розвитку рефлексії у майбутніх керівників хореографічних колективів…….195
Лященко І.
Музична семіотика як методичний інноваційний напрям фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва……196
Дмитро Бідюк
Проблема формування готовності майбутніх педагогів-хореографів до управлінської діяльності…….198
Хуан Тайлун
Traditional string instruments in the musical culture of China…….199
Чжан Енсі
Хореографія як вид мистецтва і напрям здоров'язбережувальних технологій…….203
Герц, І., Лісовська Н.
Проблеми формування індивідуального стилю майбутнього хореографа-постановника……204
Bao Xiangqi, Herts I.
To the definition of the concept of «compositional design of dance production»……208
Чебаненко О., Клюєва С.
Інфантилізація в освіті: вплив технологій та масової культури на розвиток особистості……..….211